

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	2
ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ	2
ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ	5
I семестр	5
Вступ. ШО ТАКЕ ЖАНРИ МИСТЕЦТВА	5
Урок № 1. Жанри образотворчого мистецтва. Як в образотворчому мистецтві з'явилися жанри: екскурсія до музею (зали анімалістики та пейзажу)	5
Урок № 2. Жанри образотворчого мистецтва. Як в образотворчому мистецтві з'явилися жанри: продовження екскурсії до музею (зали портрета та натюрморту)	7
Урок № 3. Жанри образотворчого мистецтва. Як в образотворчому мистецтві з'явилися жанри: завершення екскурсії до музею (зал сюжетно-тематичних картин)	9
Урок № 4. Новаторство в мистецтві	11
Розділ 1. АНІМАЛІСТИКА. ПЕЙЗАЖ	13
Урок № 5. Анімалістичний жанр	13
Урок № 6. Зображення тварин	15
Урок № 7. Анімалістика в скульптурі	17
Урок № 8. Деталь, подрібненість	19
Урок № 9. Узагальнення, площинність	21
Урок № 10. Фантастичні тварини	23
Урок № 11. Пейзаж. Історія пейзажу	25
Урок № 12. Настрій у пейзажі	27
Урок № 13. Спостережна перспектива	29
Урок № 14. Урок узагальнення знань	31
Розділ 2. СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ ЛЮДИНИ	33
Урок № 15. Портрет. Історія виникнення жанру	33
Урок № 16. Образ у портреті	37
Урок № 17. Історія вивчення пропорцій людини	39
Урок № 18. Як робити начерки	43
Урок № 19. Лялька — уособлення образу людини. Символіка українських народних ляльок	45
II семестр	47
Урок № 20. Мистецтво оформлення театральної вистави. Різдвяний вертеп	47
Розділ 3. НАТЮРМОРТ	49
Урок № 21. Натюрморт	49
Урок № 22. Натюрморт тематичний	51
Урок № 23. Натюрморт у різних видах мистецтва	53
Урок № 24. Урок узагальнення знань	55
Розділ 4. СЮЖЕТНО-ТЕМАТИЧНА КАРТИНА	57
Урок № 25. Сюжетно-тематична картина. Побутовий жанр	57
Урок № 26. Побутовий жанр у народному мистецтві	59
Розділ 5. ЖАНРОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ	61
Урок № 27. Український народний одяг	61
Урок № 28. Шевченко-художник	63
Урок № 29. Біблійна тема в мистецтві	65
Урок № 30. Міфологічна тема	67
Урок № 31. Історичний і батальний жанри	69
Урок № 32. Історична спадщина	71
Урок № 33. Ознайомлення з музеями	75
Уроки № 34—35. Уроки узагальнення знань	77

ЛІТЕРАТУРА

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Пропонуємо на допомогу вчителям методичні розробки уроків з образотворчого мистецтва для 6-го класу середньої школи за новою програмою Міністерства освіти і науки України та підручником «Образотворче мистецтво. 6 клас», рекомендованим наказом Міносвіти України від 07.02.2014 р. № 123 для використання у загальноосвітньому процесі (автори С. М. Железняк, О. В. Ламонова).

Запропоновані розробки уроків розраховані на учнів, які мають певні знання з образотворчого мистецтва: вже ознайомлені з видами образотворчого мистецтва, основами композиції, назвами художніх матеріалів та інструментів, художніми техніками і послідовністю роботи під час малювання, ліплення, виготовлення аплікацій тощо.

Одним із найважливіших завдань навчання образотворчого мистецтва у 6-му класі є ознайомлення учнів з творчою працею художників у різних видах та жанрах образотворчого мистецтва — художніми інструментами і матеріалами, засобами виразності у графіці, живописі, скульптурі чи архітектурі. Якщо людина не розуміється на мові мистецтва, то не може адекватно сприймати це мистецтво. На це слід звертати увагу учнів під час їх роботи у різних видах образотворчої діяльності (образотворчій, декоративній, конструктивній). Плани-конспекти уроків, запропоновані у цьому посібнику, мають рекомендації щодо наочності до кожного уроку, необхідні схеми, варіанти завдань для самостійної практичної роботи учнів.

Звертаємо увагу на те, що проведення фізкультхвилинки під час уроку в середній школі є важливим для відпочинку учнів і для їхнього налаштування на подальшу плідну працю; в якій саме частині уроку слід зробити таку перерву — учитель вирішує самостійно.

Орієнтовні плани-конспекти уроків у цьому посібнику побудовані таким чином, щоб учитель мав змогу використовувати запропонований нами матеріал повністю або частково (зважаючи на рівень навчальних досягнень учнів конкретного класу), доповнюючи його власними напрацюваннями та формами й методами роботи, урізноманітнюючи у такий спосіб навчально-виховний процес на уроках образотворчого мистецтва.

Для спрощення звітності вчителя плани-конспекти уроків серії «Мій конспект» розташовані на перфорованих аркушах із полями для нотаток.

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

Образотворче мистецтво. 6 клас. ЖАНРИ МИСТЕЦТВА

(35 годин на рік (1 година на тиждень), із них 4 години — резервний час)

№ з/п	Дата уроку	Питання, що розглядаються на уроці	К-ть годин	Тема уроку
I СЕМЕСТР				
Вступ. ЩО ТАКЕ ЖАНРИ МИСТЕЦТВА (4 години)				
1		Актуалізація знань про жанри образотворчого мистецтва й історію їх виникнення та розвитку	1	Жанри образотворчого мистецтва. Як в образотворчому мистецтві з'явилися жанри: екскурсія до музею (зали анімації та пейзажу)
2			1	Жанри образотворчого мистецтва. Як в образотворчому мистецтві з'явилися жанри: продовження екскурсії до музею (зали портрета та натюрморту)
3			1	Жанри образотворчого мистецтва. Як в образотворчому мистецтві з'явилися жанри: завершення екскурсії до музею (зал сюжетно-тематичних картин)
4		Стилі та напрямки у мистецтві, новаторство	1	Новаторство в мистецтві

№ з/п	Дата уроку	Питання, що розглядаються на уроці	К-ть годин	Тема уроку
Розділ 1. АНІМАЛІСТИКА. ПЕЙЗАЖ (10 годин)				
5		Актуалізація знань про анімалістичний жанр, фактуру, засоби виразності передавання фактури	1	Анімалістичний жанр
6		Анімалістичний жанр. Значення рисунка з натури, елементарна будова тіла тварин, правила створення ілюстрації із зображенням тварин	1	Зображення тварин
7		Актуалізація знань про анімалістичний жанр у скульптурі	1	Анімалістика в скульптурі
8		Деталь і подрібненість як загальні поняття для різних видів і жанрів образотворчого мистецтва	1	Деталь, подрібненість
9		Правила стилізації (узагальнення та площинність) у творах образотворчого мистецтва	1	Узагальнення, площинність
10		Особливості зображення фантастичних тварин	1	Фантастичні тварини
11		Актуалізація знань про пейзаж як жанр образотворчого мистецтва та історію його розвитку	1	Пейзаж. Історія пейзажу
12		Актуалізація знань про пейзажний жанр. Передавання настрою у пейзажі за допомогою кольору. Вплив світла на колір у пейзажному живописі. Знайомство з технікою пуантилізму	1	Настрій у пейзажі
13		Знайомство з поняттям <i>спостережна перспектива</i> ; актуалізація знань про закони лінійної та повітряної перспективи	1	Спостережна перспектива
14		Узагальнення знань за темою «Анімалістика. Пейзаж»	1	Урок узагальнення знань
Розділ 2. СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ ЛЮДИНИ (6 годин)				
15		Історія виникнення жанру портрета, види портрета; особливості пропорцій та будови голови людини	1	Портрет. Історія виникнення жанру
16		Актуалізація знань про портрет як жанр образотворчого мистецтва, правила малювання портрета людини	1	Образ у портреті
17		Історія вивчення пропорцій людини та головні пропорції постаті людини	1	Історія вивчення пропорцій людини
18		Особливості малювання начерків фігури людини; передавання характерних рухів людини, актуалізація знань про пропорції фігури людини	1	Як робити начерки
19		Історія виникнення ляльки-мотанки як уособлення образу людини; визначення символіки народної ляльки; народний театр — вертеп, його основні дійові особи, особливість оформлення театральної вертепної вистави	1	Лялька — уособлення образу людини. Символіка українських народних ляльок

№ з/п	Дата уроку	Питання, що розглядаються на уроці	К-ть годин	Тема уроку
II СЕМЕСТР				
20		Актуалізація знань про народний театр — вертеп, його основні дійові особи та особливості оформлення театральної вертепної вистави	1	Мистецтво оформлення театральної вистави. Різdvяний вертеп
Розділ 3. НАТЮРМОРТ (4 години)				
21		Натюрморт, знайомство з композиційною грамо-тою натюрморту	1	Натюрморт
22		Актуалізація знань про натюрморт, теми, що роз-криваються у натюрмортах	1	Натюрморт тематичний
23		Натюрморт у різних видах мистецтва, його тема-тика та особливості	1	Натюрморт у різних видах мистецтва
24		Узагальнення знань за темами «Створення образу людини» та «Натюрморт»	1	Урок узагальнення знань
Розділ 4. СЮЖЕТНО-ТЕМАТИЧНА КАРТИНА (2 години)				
25		Сюжетно-тематична картина, побутовий жанр, знайомство з правилами компо-нування сюжетно-тематичної картини	1	Сюжетно-тематична картина. Побутовий жанр
26		Актуалізація знань про побутовий жанр у народ-ному мистецтві, народні ремесла (кераміка, різьб-лення по дереву, декоративний розпис, живопис на склі та ін.)	1	Побутовий жанр у народному мистецтві
Розділ 5. ЖАНРОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ (9 годин)				
27		Український костюм, складові українського на-родного одягу	1	Український народний одяг
28		Життя та творчий шлях Т. Шевченка, знайомство з образотворчим спадком Т. Шевченка		Шевченко-художник
29		Біблійний жанр образотворчого мистецтва, особ-ливість художніх зображень на біблійну тему, ви-значення основних сюжетів біблійної теми	1	Біблійна тема в мистецтві
30		Міфологічний жанр в образотворчому мистецтві, його особливості та образи	1	Міфологічна тема
31		Історичний і батальний жанри образотворчого мистецтва	1	Історичний і батальний жанри
32		Історично-культурна спадщина українського на-роду: види народних промислів (ткацтво, кили-марство, вишивка, гутництво, деревообробка, пле-тіння тощо) та український костюм	1	Історична спадщина
33		Музеї образотворчого мистецтва, зберігання та експонування картин у музеях	1	Ознайомлення з музеями
34 — 35		Узагальнення знань за темами «Сюжетно-тематична картина» та «Жанрове різноманіття в образотворчому мистецтві». Узагальнення знань за навчальний рік	2	Уроки узагальнення знань

ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Дата _____

І СЕМЕСТР

Клас _____

Вступ. ЩО ТАКЕ ЖАНРИ МИСТЕЦТВА

Урок № 1. ЖАНРИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА. ЯК В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ З'ЯВИЛИСЯ ЖАНРИ: екскурсія до музею (зали анімалістики та пейзажу)

Мета:

- **навчальна:** ознайомити учнів з історією виникнення основних жанрів образотворчого мистецтва (анімалістичного та пейзажного), поглиблювати знання учнів про кожний із цих жанрів, навчати розрізняти жанри образотворчого мистецтва;
- **розвивальна:** розвивати спостережливість учнів, уміння аналізувати твори мистецтва, формулювати власні думки, робити висновки;
- **виховна:** прищеплювати учням зацікавленість історією виникнення жанрів образотворчого мистецтва та спогляданням творів образотворчого мистецтва.

Оснащення

- **Зоровий ряд:** фотозображення скульптурних робіт (В. Ватагін («Пантери, що граються», «Ведмеді, що граються», «Мавпа з дитинчам», «Слон, що йде» та ін.); репродукції графічних робіт (В. Ватагін («Сніжний барс», «Пантери» та ін.; ілюстрації до твору Р. Кіплінга «Мауглі»)); репродукції фресок часів Давнього Риму, робіт Лі Чжаодао «Подорожні в горах», Чен Ішоу «Літній вітерець», Чжан Дацянь «Гори», картин (І. Шишкін («Сосновий гай. Щогловий ліс у В'ятській губернії», «Рубка лісу», «Сосни, осяяні сонцем», «Дубовий гай»), А. Куїнджі («Крим», «Березовий гай», «Лісове болото»)).
- **Матеріали та інструменти:** прості олівці, акварель, пензлі, ємності з водою, аркуші паперу, серветки для витирання рук і пензлів, клейонки.
- **Обладнання:** ТЗН.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Форма проведення уроку: відвідування віртуального музею.

ХІД УРОКУ

1. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

2. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

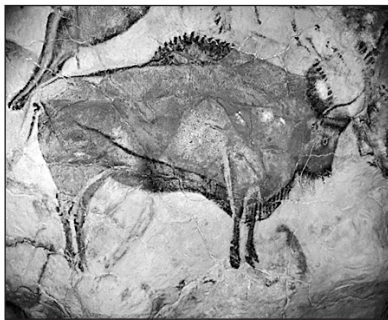
Учитель. Сьогодні я пропоную відвідати віртуальний музей, познайомитися з творчістю художників і з'ясувати, завдяки чому існує таке розмаїття форм відображення життя в мистецтві.

3. ВИКЛАДЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Учитель (*супроводжує розповідь демонструванням наочності*). Образотворче мистецтво об'єднує такі види, як графіка, живопис, декоративно-прикладне мистецтво і скульптура. У кожного виду є свої художні засоби виразності, матеріали і техніки. Проте залежно від того, що зображує художник, від його вподобань усі твори образотворчого мистецтва поділяють на такі жанри: зображення тварин — це *анімалістичний жанр* (анімалістика), природи — *пейзаж*, людини — *портрет*, зображення предметів — *натюрморт*, кімнат та залів — *інтер'єр* та ін.

Жанр — в образотворчому мистецтві історично сформований, ustalений різновид художніх творів, що мають свій характер, зміст та форму відповідно до певної теми. Найяскравіше поділ на жанри представлено у живописі, але такий поділ існує в усіх видах образотворчого мистецтва.

Жанри образотворчого мистецтва склалися протягом історичного розвитку людства. У різні періоди історії образотворче мистецтво виконувало різні

Бізон. Печера Альтаміра (Іспанія)

функції та довгий час не мало поділу на жанри. Проїдемося залами віртуального музею, які розкриють нам таємниці різних жанрів мистецтва.

Зала перша. Анімалістичний жанр. Стіни першої зали прикрашені роботами із зображеннями різноманітних тварин. Перші твори живопису з'явилися в епоху палеоліту. Головні персонажі наскельних картин — це могутні звірі. Так виник анімалістичний жанр, хоча прадавні художники і не давали йому такої назви.

Анімалістичний жанр — жанровий різновид образотворчого мистецтва, що зображує тварин.

Про гостру спостережливість перших художників-анімалістів свідчать стилізовані фігури у пам'ятках звіриного стилю (у скіфів, кельтів, германців), у мистецтві Давнього Сходу, Африки, Океанії, Давньої Америки, в народній творчості багатьох країн. Зображення тварин зустрічаються також в античних скульптурі, вазописі та мозаїках; у середні віки в Європі були поширені алегоричні та фольклорні, казкові образи птахів і звірів. За часів Відродження з'явилися зображення тварин з натури, авторами яких були *Антоніо Пізанелло*, *Альбрехт Дюрер*. У Китаї художники-анімалісти з'явилися ще у VIII ст. (*Хань Хуан*), а в Європі — тільки у XVII ст. в Нідерландах (*Паулюс Поттер*, *Алберт Кейп*) і Фландрії (*Франс Снейдерс*, *Ян Фейт*), у XVIII ст. — у Франції (*Жан Батист Удрі*), Росії (*І. Гроот*). Яскравим представником, який працював у цьому жанрі, був біолог **Василь Олексійович Ватагін** (1883—1969). Усе своє життя він малював, ліпив, вирізав із дерева, висікав із каменю тварин.

А. Куїнджі. Лісове болото

Зала друга. Пейзажний жанр. Розгляньте твори, які прикрашають стіни наступної зали.

Пейзаж (від фр. *pay sage* — країна, місцевість) — жанр образотворчого мистецтва, в якому основним предметом зображення є природа.

Виник цей жанр у далекому Китаї. Культурні запозичення зі східних країн Азії викликали появу в Давньому Римі стінописів із зображеннями садів і пейзажів. Художники різноманітно зображують ту саму пору року: це може бути природний пейзаж (поля, степи, ліси тощо), гірський пейзаж, морський (марина), а також часткова або повністю змінена людиною природа — сільський (зображення селищ), міський (міста), індустріальний (заводи, фабрики тощо) пейзажі. Пейзаж може мати історичний, героїчний, ліричний, фантастичний характер. Найвідоміші майстри пейзажного жанру (*Ісак Левітан*, *Іван Шишкін*, *Архип Куїнджі*, *Іван Айвазовський*, *Сергій Васильківський*, *Костянтин Юон*, *Святослав Періх*) оспівували у своїх роботах красу куточків рідної землі.

4. САМОСТІЙНА ПРАКТИЧНА РОБОТА УЧНІВ

Методичний коментар. Цей урок є уроком-бесідою, тому практичне завдання має бути виконане впродовж 8—10 хв. Формат аркуша паперу — не більший за А5.

Завдання № 1. Створити монохромний пейзаж (користуючись аналогами китайського живопису), використовуючи акварель (без попереднього малюнка).

Завдання № 2. Створити уявний пейзаж. Графічна робота.

Завдання № 3. Намалювати улюблену тваринку.

5. АКТУАЛІЗАЦІЯ НАБУТИХ ЗНАТЬ

- ♦ Самостійно опрацюйте с. 5—7 підручника. Дайте відповіді на вміщені на с. 7 запитання.

6. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ